

Gemeenten grootste geldschieters cultuur, sport en recreatie

ing. R. Overbeek

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2005.
Bronvermelding is verplicht. Verveelvoudiging voor eigen gebruik of intern gebruik is toegestaan.

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2003–2004	= 2003 tot en met 2004
2003/2004	= het gemiddelde over de jaren 2003 tot en met 2004
2003/'04	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz. beginnend in 2003 en eindigend in 2004
2001/'02–2003/'04	= boekjaar enz., 2001/'02 tot en met 2003/'04

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

De Nederlandse overheid speelt bij de financiering van kunst, cultuurbeheer en -verspreiding, sport en recreatie een belangrijke rol. Zij maakt de activiteiten mogelijk door het verstrekken van onder andere subsidies en huisvesting. De taken op het gebied van kunst, cultuurbeheer en -verspreiding, sport en recreatie hebben de totale overheid in 2003 bijna 5 miljard euro gekost.

De gemeenten blijken de grootste geldschieters. Zij namen tweederde van de kosten voor hun rekening. Het Rijk heeft 29 procent van de kosten betaald. De middelen van gemeenten zijn voor het grootste deel besteed aan openbaar groen en sportaccommodaties. De bestedingen van het Rijk lagen vooral op het gebied van media. De kosten namen in 2003 minder sterk toe dan in voorgaande jaren. De stijging bij de gemeenten bedroeg vier procent en de kosten van het Rijk bleven op het zelfde niveau als afgelopen jaar (-0,2%).

Hoogste kosten aan cultuurbeheer en -verspreiding

In 2003 zijn de kosten van de overheid voor kunst, cultuurbeheer en -verspreiding, sport en recreatie met drie procent toegenomen (130 miljoen euro) tot bijna 5 miljard euro. Alle overheden (Rijk, provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen) tezamen besteedden 6,2 miljard euro voor deze activiteiten. Hier tegenover stond een bedrag van 1,3 miljard euro aan inkomsten. Het meest (2,3 miljard euro) werd besteed aan cultuurbeheer en -verspreiding. Binnen dit onderdeel scoren de uitgaven voor media, bibliotheken en musea het hoogst.

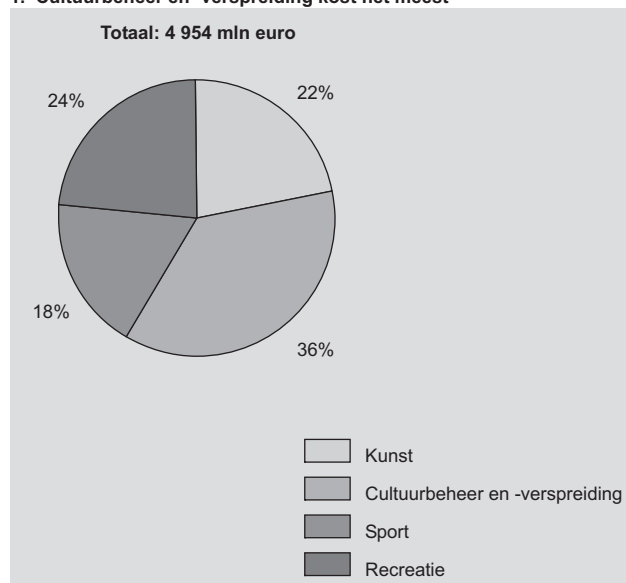
Voor media worden overigens de meeste inkomsten gegenereerd. Deze inkomsten bestaan voor het belangrijkste deel uit opbrengsten van het Rijk uit etherreclame (213 miljoen euro). Daarnaast heeft het Rijk ruim 36 miljoen euro ontvangen uit de verdeling van de radiofrequenties. Medio 2003 zijn de FM-radiofrequenties door het ministerie van Economische Zaken geveild. De uitgegeven vergunningen voor commerciële radiofrequenties zijn vanaf die periode ingegaan. Het financieren van cultuurbeheer en -verspreiding is voornamelijk een Rijksaangelegenheid. Gemeenten richten zich meer op taken op het gebied van sport en recreatie.

Uitgaven recreatie blijven stabiel

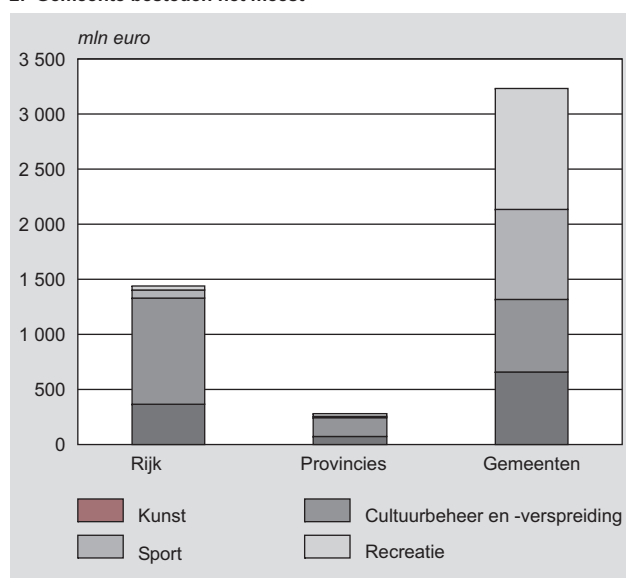
De gemeenten geven het meest uit aan recreatie (1,2 miljard euro). Het aanleggen en onderhouden van parken en plantsoenen, speeltuinen en recreatieplassen zijn belangrijke gemeentetaken. Tegenover de uitgaven staat een inkomstenpost van bijna 110 miljoen euro.

Aan de periode waarin de kosten van gemeenten voor openbaar groen fors toenamen, lijkt in 2003 een einde gekomen. De kosten

1. Cultuurbeheer en -verspreiding kost het meest

2. Gemeente besteden het meest

van gemeenten voor zowel recreatie als het daaronder opgenomen onderdeel openbaar groen komen in 2003 nog slechts 1 procent hoger uit dan een jaar eerder. Gemiddeld kost

Tabel 1
Kosten openluchtrecreatieve voorzieningen vooral bij grote gemeenten, 2003

	Recreatie		Sport		w.v.		
	Totaal	w.v. Openbaar groen	Totaal	w.v. Openluchtrecreatieve voorzieningen	Sportaccommodaties	Sportclubs en -raden	Overig sport
<i>euro per inwoner</i>							
Totaal	72	55	55	43	9	3	
w.v.							
Rijk	2	0	4	0	4	0	
Provincies	2	-	1	0	0	0	
Gemeenten	68	55	50	43	4	3	
w.v. inwoneraantal							
meer dan 250 000	83	61	58	41	10	6	
50 000 tot 250 000	67	55	51	43	5	3	
minder dan 50 000	66	54	48	43	3	2	

Tabel 2
Gemeentelijke kosten naar bestedingscategorie en-grootte

	Uitgaven				Inkomsten				Kosten			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
<i>mln euro</i>												
S Sportaccommodaties	809	876	925	998	244	252	253	305	565	624	672	692
R Openbaar groen	731	820	939	935	48	35	60	44	683	785	879	892
C Bibliotheken	347	377	388	413	40	37	37	42	307	340	351	371
K Kunstaccommodaties	253	315	332	355	87	108	105	124	167	207	227	231
R Openluchtrecreatieve voorzieningen	229	268	272	278	50	52	58	66	179	216	214	212
K Muzische en culturele vorming	170	192	211	217	18	22	23	24	152	169	188	193
C Musea	142	163	167	186	30	34	32	35	112	130	135	151
K Overige kunsten ¹⁾	76	107	107	125	11	17	15	16	65	89	92	109
C Monumenten	91	93	97	99	21	23	18	19	71	69	79	80
S Sportclubs-en raden	71	67	84	91	8	10	14	16	63	57	70	74
S Overige sport	44	46	53	70	12	14	14	24	32	31	39	47
K Beroepsuitvoerende kunst	82	55	56	68	11	6	6	7	71	49	49	60
C Archieven	63	59	63	65	8	8	9	12	56	51	55	53
K Scheppende kunst	44	40	45	46	15	15	16	19	29	25	29	28
K Amateurkunst	27	31	35	34	2	1	2	1	24	30	33	33
C Media	8	9	10	11	3	2	2	2	5	7	7	8
Totaal	3 187	3 518	3 784	3 990	606	638	664	756	2 581	2 880	3 120	3 234

¹⁾ Inclusief onverdeelde uitgaven gemeenten via Cultuurnota.

Toelichting: R=Recreatie, S=Sport, C=Cultuurbeheer en -verspreiding en K=Kunst

Tabel 3
Kosten cultuur, sport en recreatie, 2003

	Uitgaven					Inkomsten					Kosten				
	Rijk	Provincies	Gemeenten	Gemeenschappelijke Regelingen	Totaal	Rijk	Provincies	Gemeenten	Gemeenschappelijke Regelingen	Totaal	Rijk	Provincies	Gemeenten	Gemeenten	Totaal
<i>mln euro</i>															
Cultuur	1 624	322	1 619	56	3 621	296	79	301	56	732	1 328	244	1 318	0	2 890
Kunst	368	92	846	31	1 337	5	19	192	31	247	363	73	654	0	1 090
Beroepsuitvoerende kunst	194	8	68	-	270	-	0	7	-	8	194	8	60	-	262
Amateurkunst	13	2	34	-	49	-	-	1	-	1	13	2	33	-	48
Kunstaccommodaties	-	4	355	-	359	-	-	124	-	124	-	4	231	-	235
Scheppende kunst	65	14	46	-	125	-	5	19	-	24	65	8	28	-	102
Muzische en culturele vorming	42	12	217	31	302	-	0	24	31	55	42	11	193	0	246
Overige kunsten ¹⁾	53	53	125	-	231	5	14	16	-	35	48	39	109	-	196
Cultuurbeheer en -verspreiding	1 256	230	773	25	2 284	291	59	110	25	485	965	171	663	0	1 799
Musea	154	33	186	0	372	-	5	35	0	40	154	28	151	0	333
Monumenten	108	36	99	-	243	-	4	19	-	23	108	32	80	-	220
Bibliotheken	70	45	413	9	538	-	7	42	9	58	70	38	371	0	479
Media	881	116	11	-	1 007	254	44	2	-	299	627	72	8	-	708
Archieven	43	1	65	16	125	37	-	12	16	65	6	1	53	0	60
Sport	73	13	1 158	0	1 245	1	3	345	0	349	72	10	813	0	896
Sportaccommodaties	7	5	998	0	1 010	-	-	305	0	306	7	5	692	0	704
Sportclubs-en raden	65	6	90	-	161	1	1	16	-	18	64	6	74	-	144
Overige sport	1	3	70	-	74	-	3	24	-	26	1	0	47	-	48
Recreatie	36	50	1 213	54	1 353	1	19	110	54	184	35	31	1 103	0	1 169
Openbaar groen	3	0	935	-	939	-	-	44	-	44	3	0	892	-	895
Openluchtrecreatieve voorzieningen	32	50	278	54	414	1	19	66	54	140	31	31	212	0	273
Totaal	1 733	386	3 990	111	6 219	298	101	756	110	1 265	1 435	285	3 234	0	4 954

¹⁾ Inclusief onverdeelde uitgaven via Cultuurnota

Toelichting: Uitgaven = lasten exclusief reserves; Inkomsten = baten exclusief reserves; Saldo = uitgaven verminderd met de inkomsten.

'openbaar groen' de gemeenten 55 euro per inwoner. Bij de vier grootste gemeenten lagen de kosten 6 euro per inwoner boven het landelijke gemiddelde. Opvallend is dat openluchtrecreatieve voorzieningen de 'grote vier' (gemiddeld 22 euro per inwoner) bijna twee keer zoveel kosten dan de overige gemeenten.

Gemeenten besteden meer aan sport

In 2003 zijn de uitgaven voor sport sterk toegenomen. De Nederlandse bevolking houdt zich steeds meer bezig met sport. Bij de rijksoverheid en gemeenten komt er de laatste jaren steeds meer aandacht voor het bedrijven van topsport en subsidiëring van de breedtesport. Breedtesport is alle sport die niet op top(sport)niveau wordt beoefend. De meeste Nederlanders die sporten vallen in deze categorie.

In 2000 is door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) de breedtesportimpuls gestart. Gemeenten kunnen hiermee een paar jaar lang een bijdrage krijgen voor nieuwe sportactiviteiten. De helft van de projectplannen wordt tot een bepaald maximum gefinancierd door het Ministerie van VWS. Gemeenten betalen zelf de andere helft van het programma aan sportverenigingen, sportscholen en fitnesscentra.

De uitgaven voor sport kwamen vrijwel geheel voor rekening van de gemeenten. Van de bijna 1,2 miljard euro die de gemeenten in 2003 aan sport hebben uitgegeven werd bijna 1 miljard euro aan sportaccommodaties besteed. De gemeenten ontvingen 306 miljoen euro voor sportaccommodaties, vooral door het heffen van entree- en toegangsgelden. Gemiddeld kostten de sportaccommodaties 43 euro per inwoner.

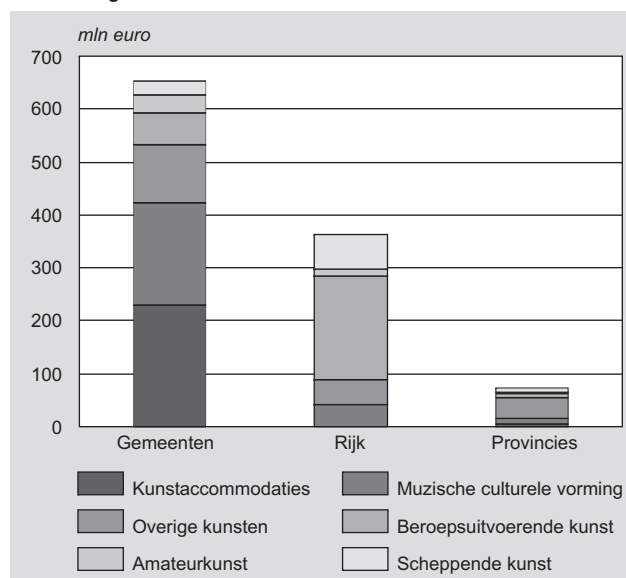
Bij de middelgrote en kleinere gemeenten kostten de sportaccommodaties gemiddeld meer. De grootste vier gemeenten gaven juist meer uit aan sportclubs en -raden en aan overige sport zoals sportcursussen en sportmanifestaties. Gemiddeld kostten sportclubs en -raden en overige sport de grote vier gemeenten het dubbele van deze activiteiten bij de middelgrote en kleinere gemeenten.

Actieplan Cultuurbereik van invloed op uitgaven gemeenten

In het kader van het Actieplan Cultuurbereik werkt het Rijk vanaf 2001 samen met de provincies en de dertig grootste gemeenten om het bereik van cultuur te vergroten. Prioriteiten in dit actieplan zijn: meer ruimte voor culturele diversiteit, investeren in de jeugd, versterking van de programmering en culturele planologie. De Raad voor Cultuur adviseert de staatssecretaris van Cultuur en Media via de cultuurnota over de aanvragen voor meerjarige subsidie van culturele instellingen.

Cultuur kan worden onderverdeeld naar kunst en cultuurbeheer en -verspreiding. Bij kunst moeten we denken aan activiteiten als beroepsuitvoerende kunst of amateurkunst, kunstaccommodaties, scheppende kunst en muzische en culturele vorming. Cultuurverspreiding omvat educatieve en informatieve elementen zoals musea, media en bibliotheken. Onder cultuurbeheer valt de zorg voor monumenten en het beheer van archieven. In 2003 gaf de Nederlandse overheid 3,6 miljard euro uit aan cultuur. Hier tegen-

3. Verdeling kosten kunst naar overheid

over werd ruim 0,7 miljard euro aan inkomsten ontvangen. Deze inkomsten bestaan voor het grootste deel uit entree- en toegangsgelden en opbrengsten uit reclame.

Per saldo kostte het onderdeel cultuurbeheer en -verspreiding met 1,8 miljard euro het meest. De kosten voor kunst bedroegen bijna 1,1 miljard euro. Het Rijk en de gemeenten dragen het leeuwendeel bij in de kosten van cultuur. Samen namen zij bijna 92 procent van het totaal voor hun rekening.

Aandeel provincies en gemeenschappelijke regelingen gering

Bij kunst, cultuurbeheer en -verspreiding, sport en recreatie spelen de provincies en gemeenschappelijke regelingen een bescheiden rol. De provincies nemen slechts 6 procent van de totale kosten van de overheid voor hun rekening. Het uitgavenpatroon van de provincies is vergelijkbaar met dat van het Rijk. De provincies besteedden het meest aan cultuurbeheer en -verspreiding. Evenals bij het Rijk zijn de uitgaven aan media het hoogst, gevolgd door uitgaven aan bibliotheken, musea en monumentenzorg.

Gemeenschappelijke regelingen (GR'en) zijn samenwerkingsverbanden tussen verschillende gemeenten op basis van de wet Gemeenschappelijke regelingen. Deze zijn opgericht om een bepaalde taak in een regio te verzorgen, zoals het ophalen van afval of het onderhouden van een recreatieschap. De uitgaven van de GR'en werden vooral gedaan aan recreatieschappen, aan exploitatie van muziek- en balletscholen en aan het beheren van archieven. De kosten zijn echter vrijwel nihil doordat zij gevoed worden door de andere overheidslagen (voornamelijk gemeenten en provincies). De inkomsten van de GR'en zijn de lasten van de andere overheidslaag. De uitgaven worden dus volledig doorgesluisd naar eerder genoemde instellingen.